

Winkelcentrum Weezenhof

Cultuurhistorische quick scan

Res nova Monumenten 2022

www.resnovamonumenten.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Opmaat	3
1.2	Vigerend beleid	3
2	Ontwikkelingsgeschiedenis.....	7
2.1	Situatie vóór de aanleg van de wijk Weezenhof	7
2.2	Stadsuitbreidingen en Weezenhof.....	12
3	Conclusie.....	21
4	Bronnen	22

Colofon, disclaimer en lay-outwijzer

Colofon:

Opdrachtgever: Flow Architecten
Repro's: Flow Architecten, Res nova Monumenten
© 2021 Res nova Monumenten

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal of op papier, zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever, en in overleg met Res nova Monumenten.

In het geval van publicatie, geheel of gedeeltelijk, van dit als intern rapport bedoeld document, kan het noodzakelijk zijn om auteursrechten, copyright, publicatierechten en/of andere rechten te regelen met Res nova Monumenten of derde partijen.

Disclaimer:

Het onderzoek van Res nova Monumenten heeft een onafhankelijk en pragmatisch karakter en is niet bedoeld voor wetenschappelijke doeleinden, maar voor besluitvormingsprocessen in het kader van beheer, behoud en ontwikkeling. Ieder onderzoek steunt wel op wetenschappelijke analyse en synthese en leidt vaak tot verrassende vondsten. De conclusies en aanbevelingen dragen het karakter van een advies, voor de opvolging waarvan Res nova Monumenten geen verantwoordelijkheid draagt.

Status rapport:

Dit rapport – versie 20 april 2022 – is definitief

Afbeelding omslag:

Het winkelcentrum, gezien vanuit het zuiden, met op de achtergrond de Hippe Hoogbouw. Op de achtergrond een uitsnede van de topografische kaart van Nijmegen uit 1978.

1 Inleiding

1.1 Opmaat

Opdrachtschrijving

De wijk Weezenhof, gelegen in het westen van Nijmegen, is aangelegd in het begin van de jaren zeventig en wordt gekenmerkt door haar karakteristieke stedenbouwkundige structuur. Nabij de ontsluiting van deze zogenaamde bloemkoolwijk ligt het oorspronkelijke winkelcentrum. Dit complex is in 2017 deels verwoest door een grote brand. De eigenaar, Dornick Vastgoed B.V., heeft de intentie de locatie te herontwikkelen. Hierbij zullen de nog bestaande onderdelen van het winkelcentrum worden geamoveerd en zal een nieuw complex met onder andere winkels en woningen worden gerealiseerd.

In het kader van de beoogde herontwikkeling, is Res nova Monumenten gevraagd een cultuurhistorische *quick scan* naar de locatie uit te voeren. Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in eventueel aanwezige cultuurhistorisch waardevolle objecten en structuren.

Onderhavige cultuurhistorische *quick scan* zal worden ingezet als cultuurhistorische paragraaf in het, ten behoeve van de ontwikkeling noodzakelijke op te stellen bestemmingsplan.

Afb. 1 Locatie winkelcentrum Weezenhof.

Bron: ruimtelijkeplannen.nl

1.2 Vigerend beleid

Rijksbeleid

Cultuurhistorie speelt een belangrijke rol bij de ruimtelijke inrichting van ons land. De uiterlijke verschijningsvorm van de stad weerspiegelt haar ontwikkelingsgeschiedenis en bepaalt mede de identiteit van een gebied. Archeologische vondsten, stedenbouwkundige plannen en historische bebouwing vormen het fysieke archief van de stad. Om deze redenen heeft het Rijk

de beleidslijn ingezet om cultuurhistorie onderdeel te laten zijn van het afwegingskader bij het opstellen van bestemmingsplannen. Deze beleidslijn is verwoord in de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg uit 2009:

“Om meer vorm en inhoud te geven aan de borging van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening zullen gemeenten bij het vaststellen van bestemmingsplannen rekening moeten gaan houden met cultuurhistorische waarden. Dat betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden in een bestemmingsplangebied en daar conclusies aan moeten verbinden die in een bestemmingsplan verankerd worden”.¹

Dit laatste heeft geresulteerd in de wijziging van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) per 1 december 2012, waarbij het tweede lid, onder a uitvoeriger komt te luiden, namelijk: *“een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden”*. Het Rijk vraagt hiermee aan gemeenten om bij het opstellen van bestemmingsplannen, projectafwijkingsbesluiten en beheersverordeningen gebouwen, objecten en structuren met

cultuurhistorische waarde te inventariseren en daaraan conclusies te verbinden en in het bestemmingsplan te verankeren.

Erfgoedbeleid Nijmegen

Het gedachtengoed uit de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg en het gewijzigde Besluit ruimtelijke ordening zijn aanleiding geweest om ook het gemeentelijk erfgoedbeleid te actualiseren. Dit heeft geresulteerd in de Nota Cultureel Erfgoed, die op 15 mei 2013 door de raad is vastgesteld. Hierin wordt gesproken over een ‘moderne’ erfgoedzorg, waarbij cultuurhistorie zowel het archeologische, het historisch-geografische als het gebouwde erfgoed omvat. Het betreft niet alleen een objectgerichte erfgoedzorg maar ook een omgevingsgerichte erfgoedzorg. Een drietal strategieën geven vorm aan onze ambitie erfgoed in te zetten voor het behouden en versterken van de identiteit en eigenheid van de stad: duurzame ruimtelijke ontwikkeling; kennis & inspiratie; bescherming & instandhouding.

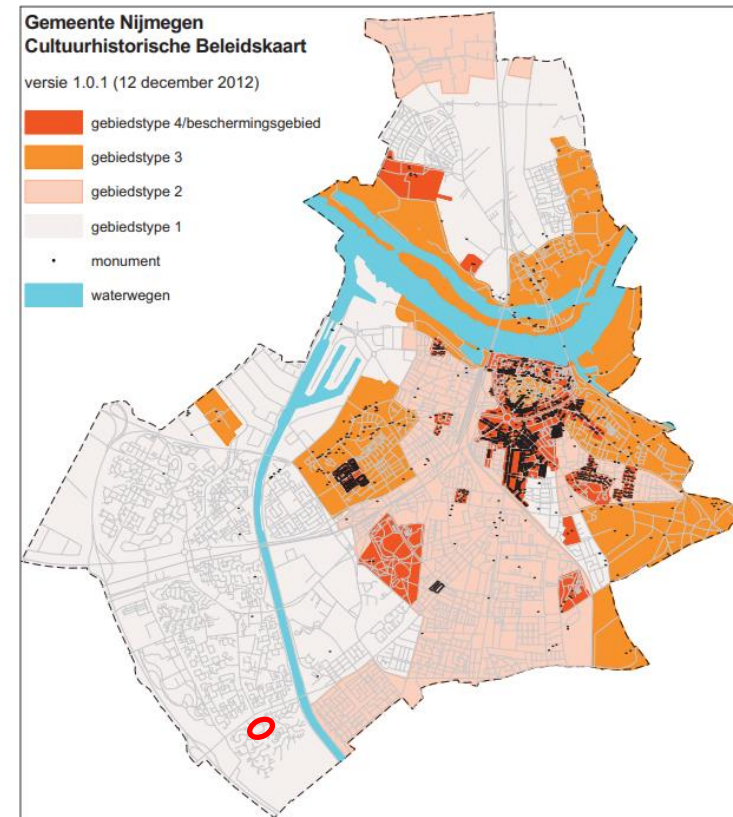
De strategie duurzame ruimtelijke ontwikkeling heeft betrekking op een toekomstbestendige stad, waar erfgoed wordt ingezet om bij gebiedsontwikkelingen de eigen identiteit van de locatie te behouden of te versterken. In Nijmegen is cultuurhistorie een dusdanig belangrijk deel van de identiteit van de stad dat

¹ Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg 2009, pp. 4–5.

erfgoed in veel gevallen de rode draad bij ruimtelijke ontwikkelingen vormt. De cultuurhistorische elementen die onderdeel zijn van de identiteit van de stad kan men niet allemaal als beschermd monument of gezicht aanwijzen, maar zijn wel onderdeel van de manier waarop de stad wordt beleefd, ingericht en gebruikt. De door de gemeente opgestelde cultuurhistorische beleidskaart vormt de basis voor de cultuurhistorische inbreng bij het opstellen van ruimtelijke plannen. De kaart wordt gebruikt om te bepalen of cultuurhistorie een belangrijke rol kan vervullen in het ontwerptraject, en zo ja, op welke wijze. De beleidskaart geeft daarom ook aan in welke gebieden cultuurhistorie een belangrijke inspiratiebron kan zijn voor stedenbouwkundige plannen en ambitiedocumenten. Aangezien niet elke buurt of wijk vraagt om eenzelfde omgang met cultuurhistorie in ruimtelijke plannen is het ook niet nodig om overal hetzelfde regime toe te passen. De beleidskaart maakt onderscheid vier gebiedstypen, waarbij bij elk gebiedstype eigen uitgangspunten en voorwaarden gelden:

- Gebiedstype 4. Beschermd gebieden.
- Gebiedstype 3. Gebieden met een rijke cultuurhistorische gelaagdheid.
- Gebiedstype 2. Gebieden waar het hoofdzakelijk gaat om de samenhang tussen structuur en bebouwing.
- Gebiedstype 1. Gebieden waar alleen ingezet zal worden op behoud van historische structuren

Afb. 2 Cultuurhistorische beleidskaart gemeente Nijmegen. De locatie van het winkelcentrum van de Weezenhof is rood omcirkeld. Bron: Nota Cultureel Erfgoed gemeente Nijmegen, vastgesteld op 15 mei 2013, p.17.

De wijk Weezenhof, waarin het projectgebied is gelegen, is aangeduid als gebiedstype 1. Hiervoor geldt:

“Bij deze categorie is er hoofdzakelijk sprake van woonwijken die in de afgelopen 50 jaar tot stand zijn gekomen en moderne bedrijventerreinen en industriegebieden. In deze gebieden zijn cultuurhistorisch waardevolle elementen in mindere mate aanwezig. Bij ruimtelijke plannen zal daarom alleen gestreefd worden naar behoud en herkenbaarheid van historische structuren. Dit is voor deze gebieden voldoende om verwijzingen naar het verleden levend te houden. Voor het opstellen van bestemmingsplannen wordt een cultuurhistorische analyse van het gebied gemaakt, waarin de historische structuren geduid zijn. Voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen biedt de cultuurhistorische analyse voldoende aanknopingspunten. Particuliere initiatieven voor behoud en visualisatie van de geschiedenis worden toegejuicht en de gemeente zal er zoveel mogelijk aan meewerken.”

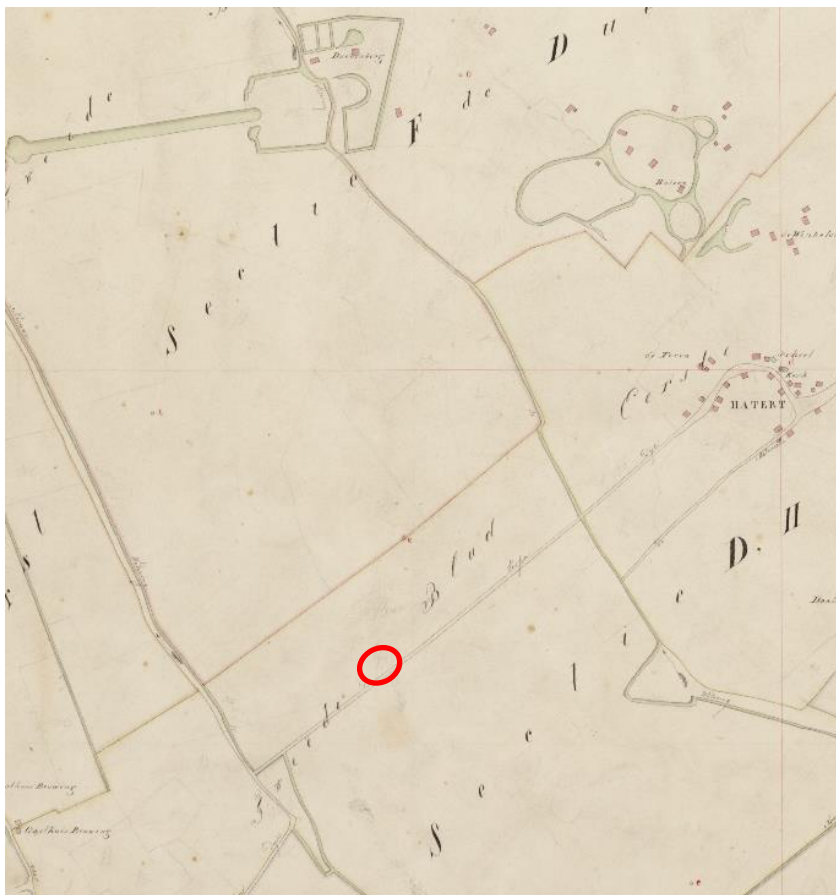
2 Ontwikkelingsgeschiedenis

2.1 Situatie vóór de aanleg van de wijk Weezenhof

De kadastrale minuutkaart en verzamelkaart uit 1811-1822 tonen een grotendeels onbebouwd gebied. Duidelijk herkenbaar is de kern van het buurtschap Hatert, waarbij de kerk, de school en Huize Hatert (aangeduid als De Toren) apart zijn aangeduid. Vanaf Huize Hatert loopt een weg in een rechte lijn in zuidwestelijke richting, alwaar ze aansluit op de Nieuwe Wetering (de huidige Staddijk). Deze weg wordt aangeduid als de Vosschendijk. Ze liep dwars door het gebied waar in 1970 de wijk Weezenhof werd aangelegd. Van dit tracé is alleen het gedeelte nabij Huize Hatert, de Vossenhof, behouden gebleven.

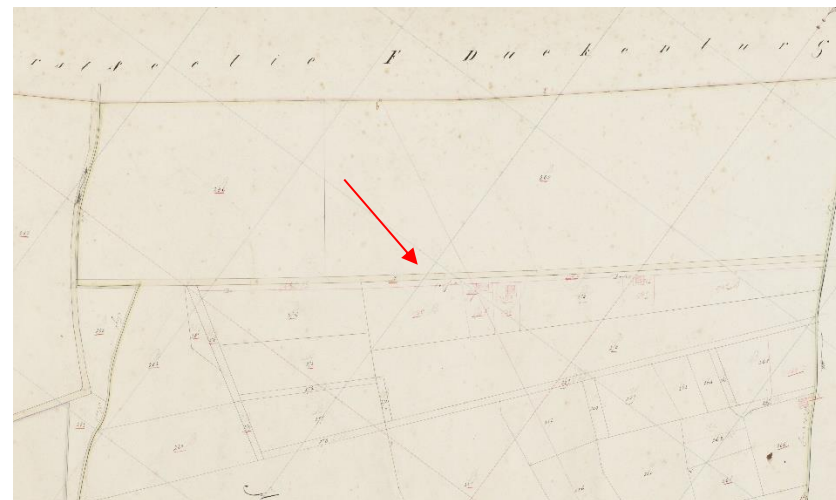
De Vossendijk liep dwars door een laag broekgebied. Ten zuidoosten lag Het Broek, ten noordwesten het Hoogbroek en de bossen (percelen hakhout) van landgoed Dukenburg. Op dit landgoed stond oorspronkelijk een veertiende-eeuws kasteel (nabij de huidige Nieuwe Dukenburgseweg). Dit kasteel werd in 1720 vervangen door een eenvoudig Hollands classicistisch landhuis. Dit landhuis is op de minuutkaart nog aanwezig, maar wordt in 1822 gesloopt. Van dit landgoed resteert vandaag de dag alleen nog een gedeelte van de negentiende-eeuwse oranjerie en het *grand canal* (zij het vergraven in de jaren zestig).

Op het kadastrale verzamelplan is de Vossendijk onbebouwd. Op de kadastrale minuutkaart zijn aan de zuidzijde van de weg enkele volumes in rood aangeduid. Deze volumes hebben kadastrale nummers die zijn afgesplitst van de hoofdnummering (toevoeging aan het kadastraal nummer). In de bij de minuutkaart horende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels zijn de afgesplitste nummers al opgenomen. We kunnen hieruit opmaken dat de ontwikkeling/ontginning van dit gedeelte van het broekgebied in de periode tussen het opstellen en het uitbrengen van de kadastrale minuutkaarten tot stand is gekomen. Uit de OAT kan verder worden opgemaakt dat het gebied grotendeels bestaat uit percelen hakhout, afgewisseld met percelen bouwland en 'opgaande bomen'.

Afb. 3 Kadastrale verzamelplan gemeente Hatert, gedateerd 1822. De locatie van het latere winkelcentrum is rood omcirkeld.

Bron: beeldbank RCE, MIN05075VK1.

Afb. 4 Kadastrale minuutkaart gemeente Hatert, sectie D, blad 2 1811-1832. Het rechte tracé van de Vossendijk is met de rode pijl aangeduid.

Bron: beeldbank RCE, MIN05075D02.

Afb. 5 Detail van de kadastrale minuutkaart, met daarop de in rood opgetekende panden.

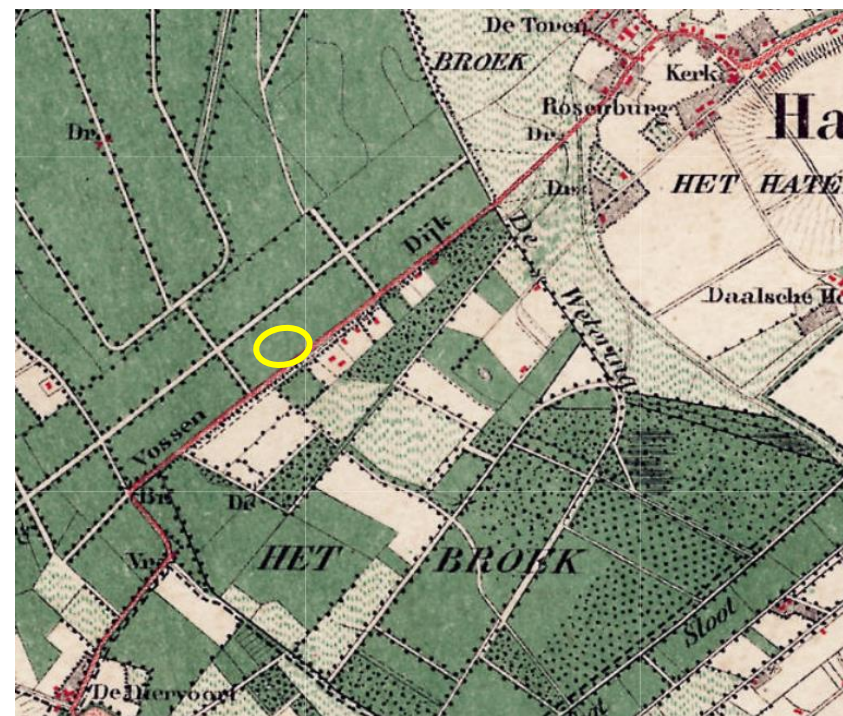

Winkelcentrum Weezenhof te Nijmegen

Cultuurhistorische quick scan

Topografische kaarten uit de tweede helft van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw tonen een nagenoeg ongewijzigd beeld. We zien de Vossendijk die vanuit Hatert naar het zuidwesten loopt en aansluit op de Nieuwe Wetering (Staddijk). Ten zuiden van de Vossendijk ligt een drietal percelen met bebouwing. Verder is het terrein nog ingetekend als percelen hakhout, bos, bouwland en broekgebied. Door het gebied loopt een aantal bomenlanen. Het Broek wordt langs de oostzijde begrensd door de (Oude) Wetering. Ten oosten hiervan ligt de Hatertse Broek en het hoger gelegen landbouwgebied Haterste veld.

Ten noorden van de Vossendijk ligt het landgoed van Dukenburg. Pal langs de Vossendijk wordt het bosgebied middels enkele rechte lanen opgedeeld in vlakken. Twee van deze lanen zijn haaks op de Vossendijk geplaatst.

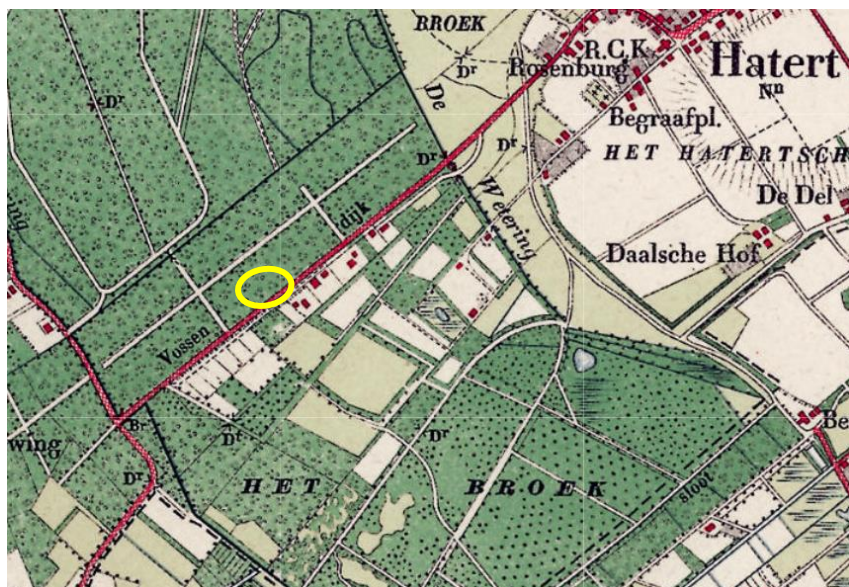
Afb. 6 Topografische kaart uit 1869. Ten noordwesten van de Vossendijk ligt het landgoed Dukenburg, ten zuidoosten Het Broek. Langs de zuidzijde van de dijk ligt een klein aantal woningen. De locatie van het winkelcentrum is geel omcirkeld.

Bron: topotijdreis.nl

Winkelcentrum Weezenhof te Nijmegen

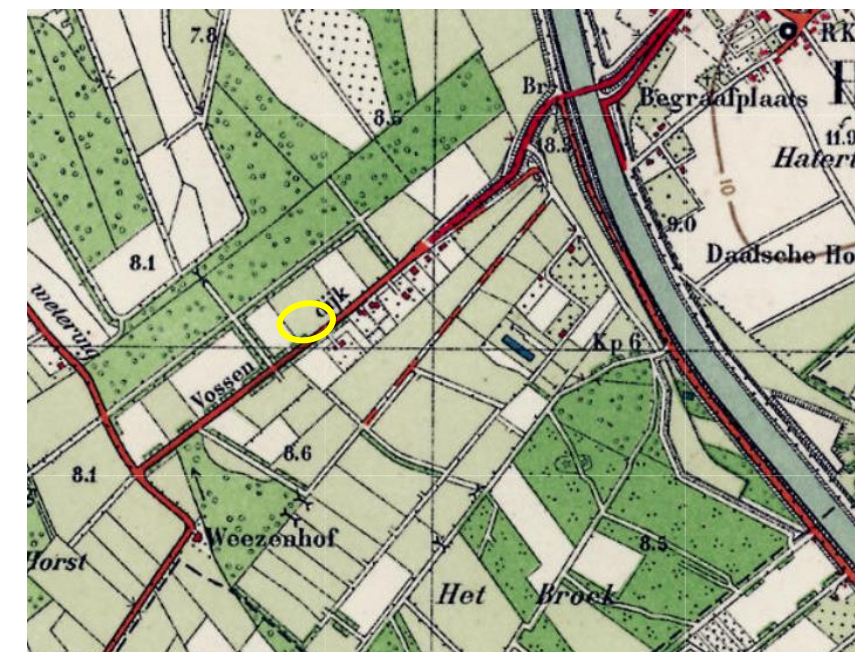
Cultuurhistorische quick scan

Afb. 7 Topografische kaart uit 1910. De situatie is sinds 1869 nauwelijks gewijzigd. Bron: topotijdreis.nl

Van grote invloed voor het gebied is de aanleg van het Maas-Waalkanaal geweest. Dit kanaal, dat tot stand kwam tussen 1920 en 1927, loopt ten oosten van de Wetering, door het Hatertse Broek. Ten behoeve van de aanleg van een kanaalbrug werd het tracé van de Vossendijk enigszins gewijzigd.

Gedurende het eerste kwart van de twintigste eeuw verdwenen steeds meer percelen (hakhout)bos aan weerszijde van de

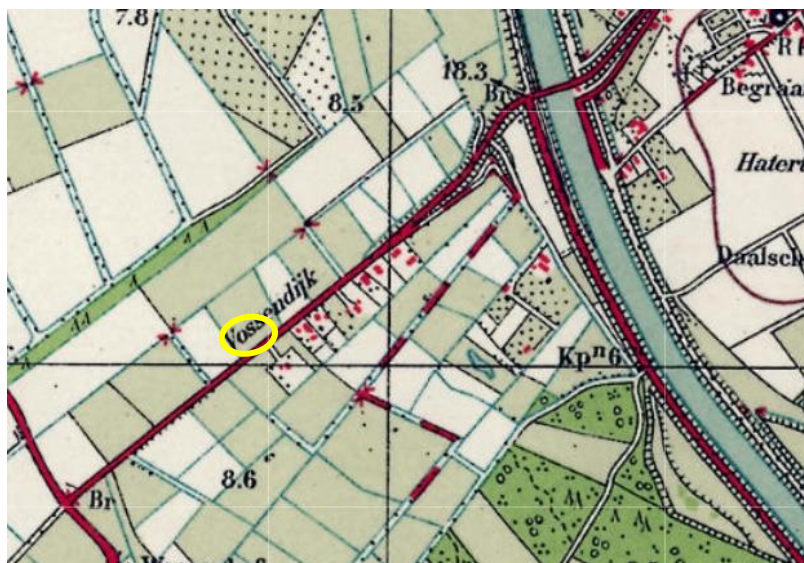

Afb. 8 Topografische kaart uit 1931. We zien het in 1927 voltooide kanaal. Verder toont de kaart dat er steeds meer akker- en weilanden ontstaan. Bron: topotijdreis.nl

Winkelcentrum Weezenhof te Nijmegen

Cultuurhistorische quick scan

Afb. 9 Topografische kaart uit 1937. Er zijn nauwelijks nog percelen opgaande bomen/bos. Bron: topotijdreis.nl

Afb. 11 De Weezenhof anno 2021.

Afb. 10 De boerderij Weezenhof in 1960.
Bron: beeldbank
Regionaal Archief
Nijmegen, inv.nr.
F62530.

2.2 Stadsuitbreidingen en Weezenhof

Ontwikkeling stadsuitbreiding Nijmegen²

Na de oorlog was er in Nijmegen een grote behoefte aan woningen. De eerste grote stadsontwikkelingen vonden plaats in Nijmegen-West, in het Heseveld. Het oudste gedeelte was de in 1950 aangelegde wijk Jeruzalem. De woningen werden gebouwd volgens het Airey-systeem, een voor die tijd vernieuwde bouwtechniek die aansloot op zakelijke/modernistische bouwrichting (CIAM). De modernistische aanpak bij Jeruzalem werd echter niet als de oplossing beschouwd. Voor de in 1953-1957 tot stand gekomen wijk Heseveld werd een traditionalistische architectuur (onder invloed van de Bossche School) opgetekend. De volumes werden gebouwd in baksteen en onder zadeldak geplaatste woningen, waarbij vensters en deuren een bescheiden accent kregen (grondgebonden, appartementen en etagebouw van drie en vier bouwlagen).

In de daaropvolgende jaren groeide Nijmegen verder in westelijke en zuidelijke richting. Deze nieuwe wijken, Hatersteveld, Galgenveld en Hengstdal lagen alle nog enigszins binnen bereik van het centrum. Deze ontwikkeling in zuidelijke en westelijke richting werd

verder doorgezet. De wijken Hatert, Brakkenstein en Neerbosch-Oost lagen echter dusdanig ver van het centrum dat deze werden opgezet als een soort satelietwijken, voorzien van eigen scholen, kerken en winkelcentra. De wijken werden aangelegd als tuindorpen, voornamelijk bestaande uit laagbouw (doorzonwoningen) en etagebouw (drie- en vierlaags). De drie wijken hebben elk een eigen karakteristiek. In Brakkenstein is de bebouwing in lijn met de architectuur van Heseveld gebouwd (Bossche school). De rechtlijnigheid van de straten is doorbroken door deze te voorzien van lichte knikken (daarmee ook een sprong in de rooilijnen) en de woningen rond hofjes te plaatsen. Bij Hatert is het stratenpatroon rechtlijner en ruimer van opzet (meer publieke ruimte) en is de architectuur zakelijker van aard (platte daken, kamerbrede vensters en beton dat in het zicht is gelaten). Bij Neerbosch-Oost is sprake van een grootstedelijkere opzet, waarbij de etagewoningen het straatbeeld domineren en ook enkele hoogbouwtorens zijn opgetrokken.

Dukenburg³

Met de ontwikkeling van de uitbreidingswijken Neerbosch-Oost en Hatert halverwege de jaren zestig, bereikte men het Maas-Waalkanaal. De sprong over het kanaal wilde men in eerste

² Gunterman, B., *Historische atlas van Nijmegen: 2000 jaar ruimtelijke ontwikkeling in kaart gebracht*, Nijmegen 2003; www.noviomagus.nl

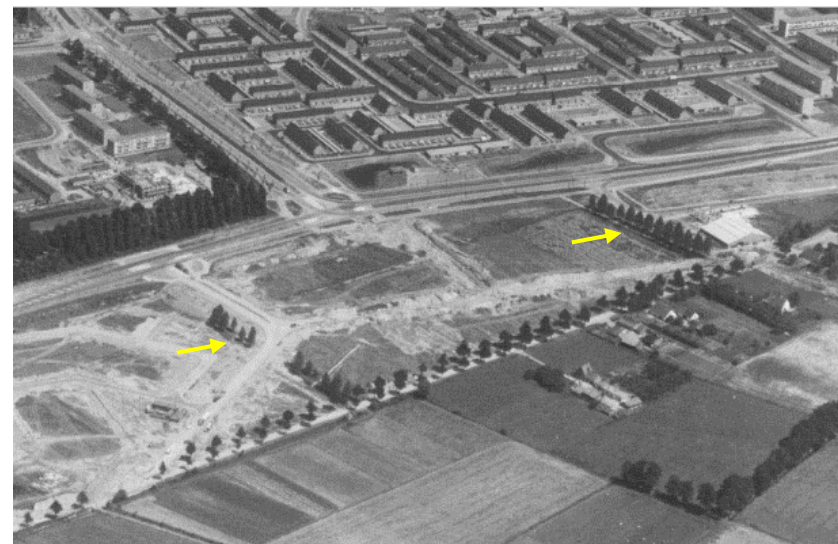
³ Een uitgebreide beschrijving van het ontstaan van Dukenburg, is te vinden op: canonvandukenburg/objecten/landgoed-dukenburg-wordt-stadseel-dukenburg

instantie niet nemen, vanwege de grote afstand tot het centrum (en het risico op scheefgroei van de stad). De oplossing werd gezocht om ook in de Ooijpolder, als stedenbouwkundige tegenhanger, een wijk te ontwikkelen. De ontwikkeling in de Ooijpolder is vanwege een storm van protest (en een uiteindelijk verbod van de minister) niet van de grond gekomen. Dukenburg, genoemd naar het voormalige landgoed en kasteel, was op dat moment echter al in ontwikkeling.

Bij de ontwikkeling van Dukenburg werd afgestapt van de traditionele wijkgedachte die in de voorgaande jaren bepalend was. Dukenburg werd gefaseerd gebouwd, waardoor iedere deelwijk een eigen stedenbouwkundige en architectonische identiteit heeft gekregen. Dit nieuwe stedenbouwkundig uitgangspunt is een direct gevolg van de in 1966 verschenen Tweede Nota Ruimtelijke Ordening. In deze nota kregen gemeenten meer invloed kregen toegewezen (decentralisatie). Gedetailleerde bestemmingsplannen werden vervangen door vlekkenplannen. Binnen deze vlekkenplannen ontstond meer ruimte voor architecten om de verdere invulling uit te werken, met als doel dat er meer diversiteit in bouw en verkaveling zou ontstaan. De gefaseerde opzet van Dukenburg in kleinere deelplannen, elk met een eigen identiteit, is volgens de nieuwe richting die met de Tweede Nota werd ingezet, opgezet. Bij de eerste vier wijken, Aldenhof, Meijhorst, Malvert en Lankforst is nog sprake van een stedenbouw met een rechtlijnig stratenpatroon. De wijken die vanaf 1970 tot stand komen,

Weezenhof en Tolhuis, hebben daarentegen een totaal andere opzet.

Afb. 12 Luchtfoto uit 1970. De wijken Aldenhof en Malvert zijn al gebouwd. De Van Boetbergweg is aangelegd en het terrein meteen ten zuiden wordt bouwrijp gemaakt. De met bomen omzoomde Vossendijk, de ten zuiden gelegen woningen en percelen bouw- en weiland zijn nog aanwezig. De foto laat zien dat de twee op de oude kaarten zichtbare haaks op de Vossendijk ingetekende lanen zien (gele pijlen). Hieruit blijkt dat de nieuwe toegangswegen wel dichtbij, maar niet op het tracé van de oude lanen ligt. Bron: RAN, inv.nr. F21229.

Bloemkoolwijk⁴

Weezenhof is aangelegd als een zogenaamde bloemkoolwijk en is een vroeg en gaaf behouden voorbeeld van een dergelijke, voor de jaren zeventig karakteristieke stedenbouwkundige opzet. Ze (bloemkoolwijken in het algemeen en Weezenhof in het bijzonder) staat in schril contrast tot de stedenbouw uit de wederopbouwperiode, die voornamelijk het resultaat was van een objectiverende planning die van bovenaf werd vastgesteld en leidde tot uniformiteit en het gebrek aan eigen identiteit. Er ontstond aan het eind van de jaren zestig een groeiende ontevredenheid over de kwaliteit van de architectuur (als gevolg van standaardisering) en de uniformiteit en rationalisatie in de stedenbouw. Dit ongenoegen groeide zowel bij bewoners als bestuurders, stedenbouwkundigen en architecten.

Nieuwe woonwijken werden vanaf het begin van de jaren zeventig en tachtig gebouwd in vele soorten en maten. Vanaf het midden van de jaren zeventig werd laagbouw de norm voor de Nederlandse uitbreidingswijk. Deze ontwikkeling werd onder meer mogelijk door de toename van de welvaart en ander overheidsbeleid. Bij dat laatste moet vooral gedacht worden aan

het programma Experimentele Woningbouw en de oprichting van de Stichting Nieuwe Woonvormen in 1968, welke tot doel hadden om alternatieven te creëren voor de naoorlogse woonwijken.

De bloemkoolwijken liggen over het algemeen op ruime afstand van de stedelijke centra en zijn daarom in de eerste plaats gericht op de auto. Net als vrijwel alle naoorlogse wijken worden de bloemkoolwijken omgeven door een ruim bemeten (auto)infrastructuur en meestal voorzien van even ruim bemeten groenaanleg. De wijken en woningen gaan op in het groen en het omringende landschap. De meeste bloemkoolwijken zijn naar binnen gekeerd en slechts toegankelijk middels een beperkt aantal toegangswegen. Er wordt uitdrukkelijk niet gestreefd naar een al te nadrukkelijke, laat staan een monumentale architectonische uitdrukkingvorm naar buiten toe: het organisch georganiseerde geheel is belangrijker dan de expressie van het individuele gebouw. Het gaat om de structuur en het aanzien van het geheel, niet om beeldbepalende gebouwen.

De bloemkoolwijken zijn opgedeeld in kleine eenheden, ruimtes en volumes, in een schikking die wordt gekenmerkt door een

⁴ Vletter, M. de, *De kritiese jaren zeventig: architectuur en stedenbouw in Nederland 1968-1985*, Rotterdam 2004, pp. 17-28; Abrahamse, J.E. (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), *Opkomst en ontwikkeling van de bloemkoolwijk*, Amersfoort 2019. De tekst in deze paragraaf is grotendeels herleid uit het werk

van Abrahamse. In deze bronnen wordt uitgebreid ingegaan op de onderliggende ontwikkelingen die hebben geleid tot het ontstaan van het stedenbouwkundig concept van de bloemkoolwijk.

maximale mate van onregelmatigheid. Lange lijnen zijn vermeden, doorgaande routes verdoezeld en zichtlijnen waren kort. In tegenstelling tot de oudere wijken, waar verkeerssoorten werden gescheiden, kan het autoverkeer in de meeste bloemkoolwijken tot in de woonerven komen. Door de introductie van het woonerf als specifiek juridisch verkeersregime en allerlei fysieke maatregelen, zoals bochten, borden en drempels, werd de snelheid van het verkeer aan banden gelegd.

De entrees van de woningen zijn gericht op de woonerven. De woonkamers zijn veelal georiënteerd op de privétuin, zodat aan de kant van het openbaar gebied vaak sprake is van een zeer gesloten gevelbeeld. Bergingen en keukens zijn vaak aan de voorkant gelegd. Het leven in de bloemkoolwijken speelt zich af binnen de kleinste eenheden, de woonerven. Die worden omsloten door woningen en zijn zo opgezet dat de ruimtelijke structuur van het geheel vanuit die woonerven niet te beleven is.

De bloemkoolwijken worden gekenmerkt door de diversificatie in woningtypes. Hierbij is meestal wel sprake van een of meerdere bouwblokken van eenzelfde architectonisch type, maar is binnen de wijk als geheel sprake van een grote variatie. Binnen de bouwblokken wordt een dynamisch aanzien gecreëerd door middel van het verspringen van rooilijnen, het aanbrengen van verschillende bouwvolumes en bouwhoogten per woning, het toepassen van verschillende dakvormen en goothoogten, en het toevoegen van erkers, loggia's of balkons.

Weezenhof

Binnen de begrenzing van Weezenhof zijn vrijwel alleen grondgebonden eengezinswoningen gebouwd. De wijk is in de aanleg van het stratenpatroon, de wijze waarop bouwblokken zijn gegroepeerd en georiënteerd in het landschap, en de wijze waarop er diversiteit in architectuur is toegepast, kenmerkend voor de typologie van de bloemkoolwijk. Een opvallend aspect bij de Weezenhof, dat bij andere voorbeelden juist veelal werd vermeden, is het gegeven dat de entree tot de wijk wordt geaccentueerd door afwijkende architectuur, bestaande uit hoogbouw en het winkelcentrum: de wijk heeft een duidelijke 'front'.

De wijk wordt ontsloten vanuit de Van Boetbergweg, vanwaar een tweetal straten de wijk inloopt. De ligging van deze toegangswegen komt ruwweg (maar niet geheel) overeen met de twee oorspronkelijke lanen die dwars op de Vossendijk waren gelegen. Tussen de twee toegangswegen ligt de zogenaamde Hippe Hoogbouw. Deze hoogbouw maakt deel uit van het oorspronkelijke stedenbouwkundige plan en is enkele jaren

geleden gerenoveerd.⁵ De hoogbouw kenmerkt zich door de diversiteit in hoogte van de individuele bouwblokken en het verspringen van de rooilijnen, wat aansluit op het algehele beeld van Weezenhof. De hoogbouw is ontstaan uit een nauw samenwerking tussen projectontwikkelaar en bewoners en past daardoor niet alleen goed in de algehele opkomst van de inspraakcultuur uit circa 1970, maar ook in het op dat moment recent ingevoerde overheidsbeleid (het hiervoor genoemde programma van experimentele woningbouw).

Tabula rasa

Bij het opstellen van het stedenbouwkundig ontwerp voor de Weezenhof, welke wordt vernoemd naar de ten westen gelegen boerderij, wordt uitgegaan van een volledig blank canvas. Bij de aanleg van de nieuwe wijk is nergens aangesloten op bestaande straten, paden of verkavelingspatronen. Er zijn dan ook geen historische elementen of structuren van vóór 1970 bewaard gebleven binnen de contouren van de wijk.

Afb. 13 Topografische kaart uit 1978. Weezenveld is voltooid. Het winkelcentrum is met de blauwe pijl aangeduid.

Bron: *topotijdreis.nl*.

⁵ www.experimentelewoningbouw.nl/portfolio/ex-70-075-nijmegen-vossen-weezenhof/.

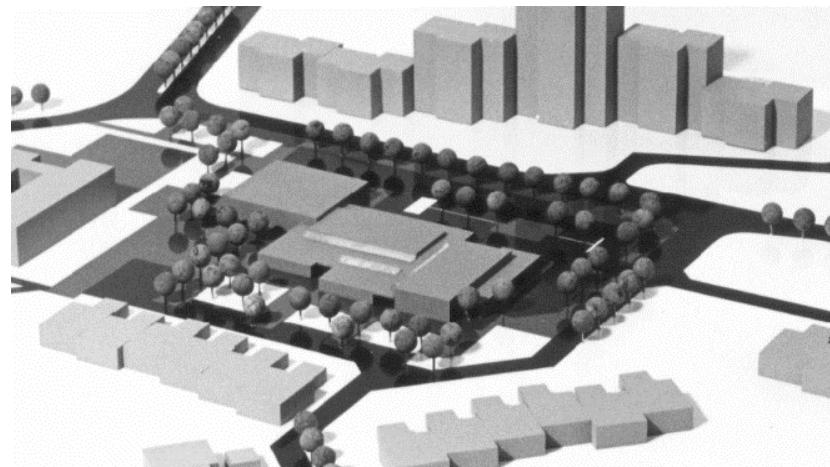
Afb. 14 Projectie van de topografische kaart uit 1967 (in zwart wit) op de topografische kaart uit 1978. Van de oude infrastructuur en verkaveling is in het stedenbouwkundig plan niets meer aanwezig. Het winkelcentrum is met de blauwe pijl aangeduid.

Bron: topotijdreis.nl.

Winkelcentrum

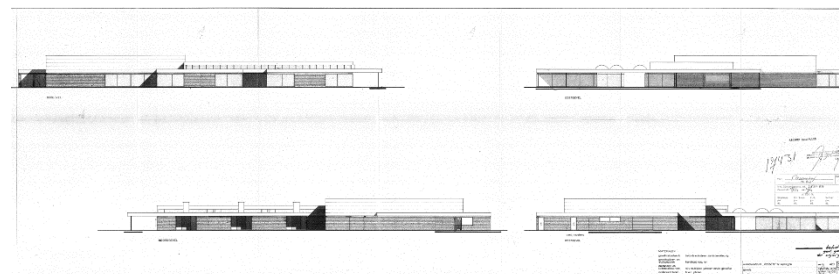
Meteen achter de Hippe Hoogbouw ligt het winkelcentrum van Weezenhof. Dit winkelcentrum werd gebouwd in 1973-1974. Het winkelcentrum bestaat uit enkele eenlaags, in elkaar geschoven lage en brede volumes. Verspringing van de rooilijnen en verschil in hoogte tussen de verschillende volumes (versterkt door de dakopbouw op de centrale bouwmassa) zorgen voor een

dynamisch beeld, dat aansluit op het architectonisch en stedenbouwkundig basisbeginsel van Weezenhof als geheel.

Afb. 15 Foto van een maquette van het winkelcentrum uit 1973.

Bron: RAN, inv.nr. F55048.

Afb. 16 Aanzichten van het oorspronkelijke plan uit 1973, hier nog zonder het oostelijke volume (de huidige Lidl).

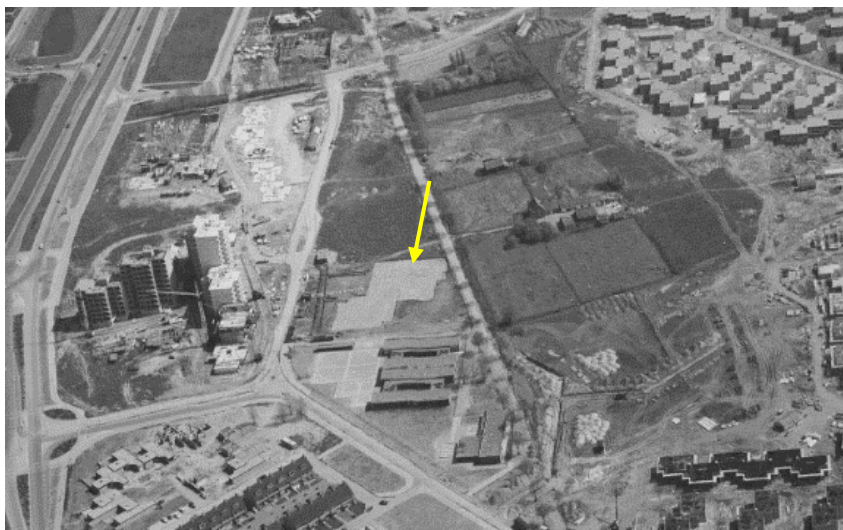
Bron: bouwarchief Nijmegen, inv.nr. D12.487987.

Winkelcentrum Weezenhof te Nijmegen

Cultuurhistorische quick scan

Luchtfoto's uit 1973 laten Weezenhof in aanbouw zien. Hierop is de Vossendijk en de oude bebouwing nog aanwezig, terwijl de wijk rondom al volop in ontwikkeling is. Het terrein is dus niet in één keer bouwrijp gemaakt. De reden hiervoor is onbekend. De foto laat duidelijk zien dat het winkelcentrum en de ten westen gelegen school zich meteen ten noorden van de Vossendijk, op het terrein van het voormalige landgoed Dukenburg, bevinden. Van het winkelcentrum is op deze foto alleen nog de betonfundering gestort.

Afb. 17 Luchtfoto uit 1973. Weezenhof is deels gebouwd. Van het winkelcentrum is de fundering gestort (gele pijl). De Vossendijk en de oude bebouwing is op dat moment nog aanwezig.

Bron: RAN, inv.nr. F58477.

Op een ietwat latere genomen foto (1973-1974) zien we zowel het voltooide winkelcentrum als de Hippe Hoogbouw. De Vossendijk is hier afgegraven en de oude woningen zijn gesloopt.

Afb. 18 Luchtfoto uit 1973-1974. Het winkelcentrum is voltooid, de Vossendijk en de oude bebouwing is verdwenen.

Bron: RAN, inv.nr. F21224.

Het winkelcentrum is gedurende de decennia meerdere keren verbouwd. Hierbij zijn in de oksels van de verschillende volumes diverse kleinschalige uitbouwen geplaatst en is de opzet van de gevels gewijzigd (indeling en bekleding). De beleving van de oorspronkelijke opzet met verspringende rooilijnen is hierbij

behouden. Bij een brand in 2017 is het westelijke gedeelte van het centrum volledig verwoest. Vandaag de dag is alleen nog het oostelijke paviljoen (Lidl) en zuidelijke gedeelte van het centrale paviljoen behouden gebleven. Alleen de funderingen herinneren nog aan de oorspronkelijke opzet. Op de locatie van het westelijke volume staat momenteel een tijdelijk gebouw.

Vroeger en nu

*Afb. 19 Foto van de situatie kort vóór en na de brand van 10 april 2017.
Bron: De Dukenburger, jaargang 10, nummer 6, september 2017, p.6
(foto's J. van den Boom).*

Winkelcentrum Weezenhof te Nijmegen

Cultuurhistorische quick scan

Afb. 20 Winkelcentrum, gezien vanuit het noordwesten met parkeerterrein op de voorgrond. Rechtsvoor de fundering van het afgebrande volume.

Afb. 22 Achterzijde van het winkelcentrum, gezien richting het westen. De aanbouw achter de Lidl (rode pijl), is in 1994 toegevoegd.

Afb. 21 Winkelcentrum, gezien vanuit het zuiden met op de achtergrond de Hippe Hoogbouw.

Afb. 23 Winkelcentrum gezien richting het zuidwesten met links het behouden gedeelte van het centrale volume en rechts het na de brand, tijdelijk geplaatste volume.

3 Conclusie

Cultuurhistorische waarden

Naar aanleiding van de cultuurhistorische verkenning kan worden vastgesteld dat er ter plekke geen cultuurhistorische waarden aanwezig zijn die dateren van vóór 1970.

Vanuit stedenbouwkundig oogpunt is Weezenhof een bijzonder en gaaf behouden vroeg voorbeeld van een zogenaamde bloemkoolwijk. Dit vertaalt zich in de fijnmazigheid van het stratenpatroon en in de kleinschaligheid van de bebouwing. Een belangrijk aspect is hierbij het verspringen van rooilijnen en het verschil in oriëntatie van de (getrapte) gevelwanden. Ook bij de hoogbouw en bij de openbare gebouwen (waaronder het winkelcentrum) zien we deze voor Weezenhof karakteristieke dynamische opzet terug. De architectuurhistorische waarde van het winkelcentrum *an sich* is laag, zeker nadat de brand meer dan de helft van het complex heeft verwoest.

4 Bronnen

Literatuur en documenten

- Gunterman, B., *Historische atlas van Nijmegen: 2000 jaar ruimtelijke ontwikkeling in kaart gebracht*, Nijmegen 2003;
- Vletter, M. de, *De kritiese jaren zeventig: architectuur en stedenbouw in Nederland 1968-1985*, Rotterdam 2004
- Abrahamse, J.E. (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), *Opkomst en ontwikkeling van de bloemkoolwijk*, Amersfoort 2019
- Nota Cultureel Erfgoed gemeente Nijmegen, vastgesteld op 15 mei 2013
- Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg 2009
- Digitaal gebouwenarchief gemeente Nijmegen
- De Dukenburger, jaargang 10, nummer 6, september 2017

Websites

- www.cultureelerfgoed.nl (kadastrale minuutkaart en oot).
- www.topotijdreis.nl.
- Google maps.
- www.ruimtelijkeplannen.nl (bestemmingsplan, verbeelding).
- www.experimentelewoningbouw.nl/portfolio/ex-70-075-nijmegen-vossen-weezenhof
- www.noviomagus.nl
- www.regionaalarchiefnijmegen.nl (beeldbank).
- www.canonvandukenburg.nl

Res nova Monumenten

bouwhistorie | architectuurhistorie | cultuurhistorie

drs Don Rackham

06 – 471 421 51

Postadres:

Lindestraat 10

6101ES Echt

Internet:

don@resnovamonumenten.nl

www.resnovamonumenten.nl